

2. Faktická manželství v roce 2001

Sčítání lidu, domů a bytů k 1.3.2001 poskytlo o faktických manželstvích zatím v historii českých resp. československých sčítání nejobsáhlejší objem dat (velké množství kombinačních třídění). I když ve většině případů nejsou k dispozici srovnatelná data z minulých cenzů, jsou zjištěné informace zajímavé i z hlediska detailnějšího popisu tohoto souboru rodin resp. osob žijících v těchto rodinných svazcích v konkrétním okamžiku.

2.1 Základní charakteristiky souboru mužů a žen žijících ve faktických manželstvích

V roce 2001 představovala faktická manželství alternativu k manželskému svazku pro 125 269 mužů a stejný počet žen. Zhruba polovina z nich byla ve věku do 40 let. Většinu tvořily osoby rozvedené a svobodné, u žen bylo významnější zastoupení ovdovělých (15,5 % proti 5,4 % u mužů).

Tab. 7 Základní charakteristiky mužů a žen v jednotlivých věkových skupinách k 1. 3. 2001 (v %)

	Věk					Celkem
	do 29	30-39	40-49	50-59	60+	
Muži	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
z toho svobodní	89,1	46,3	23,7	16,7	13,8	41,4
rozvedení	8,7	48,5	70,1	73,9	53,7	49,5
nejvyšší ukončené vzdělání:						
základní, neukonč. a bez vzdělání	14,7	14,1	18,2	18,9	28,7	18,0
střední	48,6	50,1	56,9	55,8	46,9	52,0
úplné střední	28,2	24,3	16,5	18,0	16,8	21,3
ekonomická aktivita:						
ekonomicky aktivní	96,2	95,5	92,8	80,4	10,7	81,1
z toho nezaměstnaní	14,8	13,8	13,3	9,7	0,2	11,4
ekonomicky neaktivní	2,4	2,4	5,6	18,3	88,5	17,4
náboženské vyznání:						
bez vyznání	79,9	76,5	72,9	57,7	37,6	67,9
věřící	12,5	14,4	18,3	33,6	55,5	23,8
Ženy	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
z toho svobodné	82,4	27,8	9,9	6,3	4,5	35,2
rozvedené	14,2	62,1	73,4	62,7	31,9	46,0
nejvyšší ukončené vzdělání:						
základní, neukonč. a bez vzdělání	18,3	20,4	33,9	37,4	56,4	29,4
střední	36,7	39,2	38,0	35,7	28,9	36,4
úplné střední	37,3	31,6	22,2	22,1	11,4	27,6
ekonomická aktivita:						
ekonomicky aktivní	76,7	82,6	88,5	57,1	5,5	69,0
z toho nezaměstnaní	10,9	14,3	13,5	7,2	0,0	10,3
ekonomicky neaktivní	21,8	15,8	10,2	41,9	93,9	29,7
náboženské vyznání:						
bez vyznání	79,0	76,1	68,7	50,6	28,6	65,9
věřící	13,3	15,3	23,1	41,0	65,3	26,2

Ve vzdělanostní struktuře v úhrnu převažovaly osoby se středním vzděláním. Ženy - družky měly ve srovnání s muži v celém věkovém spektru vyšší podíl vzdělání základního, neukončeného vč.

bez vzdělání; současně měly (kromě nejstarších) vyšší podíly i u vzdělání úplného středního - tedy vzdělání ukončené maturitou. Jednoznačnou převahu u mužů měli muži se středním vzděláním, jejichž podíly oscillovaly kolem 50 % (v intervalu 47 - 57 %).

Míra ekonomické aktivity byla ve srovnání s celou populací republiky výrazně vyšší u mužů i u žen a rozdíl mezi hodnotami mužů a žen byl nižší. Příčinou byla jednoznačně věková struktura faktických manželství s převahou osob v produktivním věku. Na vyšší úroveň míry ekonomické aktivity žen měla vliv také skutečnost, že v souboru faktických manželství převažovaly svazky bezdětné.

Věřících osob ve faktických manželstvích byla zhruba čtvrtina, přitom podíl věřících žen byl mírně vyšší než podíl věřících mužů. Podíly věřících se zvyšovaly úměrně rostoucímu věku osoby. Tento trend je celospolečenský a dokumentuje vyšší podíly věřících osob narozených a vychovávaných před rokem 1948.

2.2 Základní charakteristiky souboru faktických manželství

Na rozdíl od základních charakteristik souborů mužů a žen ve faktických manželstvích, popisují charakteristiky rodin jejich vzájemné kombinace a míru zastoupení vybraných kombinací na celkovém počtu neformálních soužití. Struktury faktických manželství podle věku, vzdělání, náboženského vyznání nebo ekonomické aktivity mají obdobné hodnoty jako struktury osob žijících v těchto rodinách.

Nejcharakterističtější rysem faktických manželství v roce 2001 bylo jejich věkové složení, které zaznamenalo významný posun k nižším věkům. Nejvíce - celou pětinou - byly zastoupeny svazky, ve kterých byli oba partneři mladší 30 let. Spolu s dalšími rodinami, kde byl mladší 30 let jen jeden z partnerů, tvořily tyto domácnosti více než třetinu všech faktických manželství.

Vzdělanostní struktura partnerů ve faktických manželstvích odpovídala proporcí vzdělanostní struktury celé populace České republiky. Nejčetnější byly páry osob se středním vzděláním. Více než polovinu všech faktických manželství tvořily páry se vzájemnými kombinacemi středního nebo základního vzdělání (vč. neukončeného).

Struktura faktických manželství podle ekonomické aktivity partnerů byla ovlivněna vyššími hodnotami míry ekonomické aktivity mužů i žen žijících v těchto rodinách. Vyšší hodnoty ukazatelů pracovního zapojení logicky navazovaly na specifickou věkovou strukturu faktických manželství s významným podílem mladých párů.

Více než polovina faktických manželství připadla na soužití, kde oba partneři uvedli, že jsou bez vyznání. Zhruba třetina rodin měla oba nebo jednoho z partnerů věřící. V rodinách, kde jeden z partnerů byl bez vyznání a druhý věřící, bylo zhruba o třetinu více svazků s věřící ženou a mužem bez vyznání než obrácené kombinace.

V národnostní struktuře faktických manželství tvoří většinu národnostně homogenní rodiny, zejména české, moravské a slezské. Přesto je však jejich podíl nižší než u úplných rodin celkem. Národnostně smíšená faktická manželství jsou v relativním vyjádření častější než národnostně smíšené manželské páry. Z počtu národnostně smíšených svazků připadl nejvyšší podíl na rodiny československé.

Z počtu faktických manželství zhruba 4 % tvořila soužití osob s jiným státním občanstvím než je Česká republika nebo rodiny, ve kterých měli partneři různá státní občanství, z nichž jedno mohlo být i občanství České republiky. Nejčastěji zastoupené státy byly Slovensko, Vietnam a Ukrajina.

Tab. 8 Základní charakteristiky faktických manželství k 1. 3. 2001 (podíly v %)

<i>Podle věku</i>						
Věková skupina družky	Věková skupina druha					Celkem
	do 29	30-39	40-49	50-59	60+ a nezj.	
Do 29	20,6	8,7	1,6	0,4	0,1	31,5
30-39	2,4	10,2	6,4	1,3	0,1	20,4
40-49	0,3	2,9	10,2	6,1	0,7	20,2
50-59	0,1	0,5	3,7	8,9	3,4	16,6
60 a více a nezj.	0,0	0,1	0,4	2,0	8,8	11,3
Celkem	23,4	22,4	22,4	18,7	13,1	100,0
<i>Podle nejvyššího ukončeného vzdělání</i>						
Nejvyšší ukončené vzdělání družky	Nejvyšší ukončené vzdělání druha					Celkem
	základní, neukonč. a bez vzd.	střední	úplné střední	vysokoškolské	nezjištěné vzdělání	
Základní, neukonč. a bez vzd.	11,4	14,7	2,6	0,3	0,3	29,3
Střední	4,8	23,6	6,7	1,0	0,3	36,4
Úplné střední	1,5	12,4	10,2	3,3	0,2	27,6
Vysokoškolské	0,1	0,9	1,6	2,4	0,0	5,0
Nezjištěné vzdělání	0,2	0,4	0,1	0,0	0,9	1,6
Celkem	18,0	52,0	21,3	7,0	1,8	100,0
<i>Podle náboženského vyznání</i>						
Náboženské vyznání družky	Náboženské vyznání druha					Celkem
	bez vyznání	věřící	z toho:		nezjištěné nábož. vyznání	
			Církev římskokat.	Českobr. církv. ev.		
Bez vyznání	57,6	6,4	4,7	0,2	1,9	65,9
Věřící celkem	8,5	16,8	13,9	0,5	0,9	26,2
z toho: Církev římskokatolická	6,7	14,0	12,7	0,4	0,7	21,4
Českobratr. církev evang.	0,3	0,5	0,4	0,1	0,0	0,9
Nezjištěné nábož. vyznání	1,8	0,7	0,5	0,0	5,5	7,9
Celkem	67,9	23,8	19,2	0,8	8,3	100,0
<i>Podle ekonomické aktivity</i>						
Ekonomická aktivita družky	Ekonomická aktivita druha					Celkem
	zaměstnaní	nezaměstnaní	neprac. důchodci	ostatní ek. neaktivní	nezj. ek. aktivita	
Zaměstnané	50,0	4,4	3,6	0,3	0,4	58,7
Nezaměstnané	5,8	3,4	0,8	0,1	0,1	10,3
Nepracující důchodkyně	6,2	1,1	11,7	0,1	0,1	19,2
Ostatní ek. neaktivní	7,4	2,3	0,4	0,3	0,1	10,5
Nezjištěná ek. aktivita	0,3	0,1	0,1	0,0	0,8	1,3
Celkem	69,8	11,4	16,6	0,8	1,5	100,0

Faktická manželství byla v roce 2001 převážně bez závislých dětí (59 %). Bezdětná byla nejen nejstarší faktická manželství, ale i svazky nejmladší - s ženou ve věku do 24 let, kde podíl bezdětných rodin překračoval 60 %. Naopak převaha rodin se závislými dětmi byla v rodinách se ženou mezi 25 - 44 lety věku. Celkem žilo v 51 419 faktických manželstvích 84 283 závislých dětí. V uvedeném počtu faktických manželství připadlo na rodiny s jedním závislým dítětem zhruba 55 %, se dvěma závislými dětmi 32 % a 13 % rodin bylo se třemi a více dětmi.

2.3 Faktická manželství v regionech

Podíl faktických manželství z celkového počtu úplných rodin se pohyboval v jednotlivých krajích České republiky od hodnoty 3,1 % (minimum - Zlínský kraj) až po hodnotu 10,4 % (maximum - Karlovarský kraj). Výjimečně vysoká hodnota v Karlovarském kraji byla důsledkem skutečnosti, že ve všech třech okresech tohoto kraje byly podíly faktických manželství v porovnání s celorepublikovým průměrem i v porovnání s jinými okresy velmi vysoké - mezi 9,4 až 12,2 %. Hodnota 12,2 % v okrese Sokolov je dokonce nejvyšší ze všech okresů republiky. Kromě okresů Karlovarského kraje byly vysoké podíly (10 a více procent) ještě v okresech Chomutov, Most, Děčín, Tachov a Česká Lípa. Naopak minimální hodnoty (méně než 3 %) byly v okresech Uherské Hradiště (2,5 %), Žďár nad Sázavou a Zlín (oba 2,8 %). Obecně platí, že vyšší podíly faktických manželství z počtu úplných rodin jsou na severu a západě republiky, nejnižší na jižní Moravě.

Tab. 9 Faktická manželství v krajích České republiky k 1. 3. 2001

Kraj	Faktická manželství			Způsob ubytování			Podíl faktic. manz. z počtu úpl. rodin
	bez záv. dětí	se záv. dětmi	celkem	v bytech	z toho 1 CD v bytě	mimo byty	
Hl. m. Praha	8 123	3 767	11 890	11 839	10 291	51	5,02
Středočeský	8 049	4 903	12 952	12 886	10 520	66	4,99
Jihočeský	4 216	3 072	7 288	7 248	6 094	40	4,99
Plzeňský	4 247	2 967	7 214	7 144	5 892	70	5,56
Karlovarský	3 564	3 268	6 832	6 793	5 619	39	10,40
Ústecký	9 523	8 329	17 852	17 667	15 503	185	9,73
Liberecký	4 159	3 238	7 397	7 349	6 106	48	7,73
Královéhradecký	4 058	2 684	6 742	6 701	5 535	41	5,19
Pardubický	3 112	1 921	5 033	5 016	4 095	17	4,17
Vysočina	2 335	1 676	4 011	4 001	3 301	10	3,22
Jihomoravský	6 589	4 002	10 591	10 560	8 605	31	4,08
Olomoucký	4 194	2 866	7 060	7 019	5 735	41	4,74
Zlínský	2 718	1 594	4 312	4 304	3 453	8	3,08
Moravskoslezský	8 963	7 132	16 095	15 999	13 689	96	5,50
ČR celkem	73 850	51 419	125 269	124 526	104 438	743	5,37

Kraje Karlovarský, Ústecký a Liberecký, které měly nadprůměrné hodnoty zastoupení faktických manželství v úhrnu úplných rodin, měly také podobnou strukturu faktických manželství z hlediska věku partnerů. V porovnání s celorepublikovým průměrem byly v těchto krajích vyšší podíly konsenzuálních svazků mladých partnerů (do 29 let věku). Naopak převaha rodin se staršími partnery byla u faktických manželství v Praze, kde 25 % párů druha a družky tvořily osoby 50leté a starší a dalších 15 % bylo párů s jedním partnerem v uvedeném věku.

Různorodá věková struktura faktických manželství v krajích České republiky se promítla i do složení faktických manželství podle počtu závislých dětí. V úhrnu v republice převažovala faktická manželství bez závislých dětí (59 %). Výrazně nadprůměrný podíl bezdětných faktických manželství byl v Praze (68 %), což souviselo zejména s vyšší mírou zastoupení starších osob ve věkové struktuře faktických manželství.

Nejvyšší podíly faktických manželství se závislými dětmi byly v krajích Karlovarském (48 %) a Ústeckém (47 %); celorepublikový podíl činil 41 %. Pouze ve čtyřech okresech překročily podíly faktických manželství se závislými dětmi 50 %. Byly to okresy Český Krumlov, Bruntál, Chomutov a Sokolov. Naopak nejnižší podíl byl v Praze (necelých 32 %) a dále v okresech Chrudim, Zlín a v Brně

(méně než 35 %).

2.4 Úroveň bydlení faktických manželství a vybavenost jejich domácností

Naprostá většina faktických manželství bydlela k datu sčítání v bytech. Pouze 743 rodin, z toho 323 rodin se závislymi dětmi, bylo sečteno jako bydlící mimo byty.

Tab. 10 Faktická manželství podle způsobu bydlení k 1. 3. 2001

Způsob bydlení	Faktická manželství celkem	v tom:		Počet dětí	Podíly v %	
		bez záv. dětí	se záv. dětmi		bez záv. dětí	se záv. dětmi
Bydlící v bytech	124 526	73 430	51 096	83 716	100,0	100,0
v tom:						
1 cenzová domácnost	104 438	62 025	42 413	69 906	84,5	83,0
2 cenzové domácnosti	17 226	9 952	7 274	11 445	13,6	14,2
3 a více cenz. domácností	2 862	1 453	1 409	2 365	2,0	2,8
Bydlící mimo byty	743	420	323	567	100,0	100,0
z toho:						
nouzové obydlí	524	274	250	455	65,2	77,4
rekreační chata, chalupa	216	145	71	109	34,5	22,0
Faktická manželství celkem	125 269	73 850	51 419	84 283	x	x

Soužití s jinou domácností ve společném bytě bylo k 1. 3. 2001 realitou pro 15,5 % faktických manželství bez závislých dětí a 17 % faktických manželství s dětmi. Téměř polovina rodin se závislymi dětmi, které žily v bytě spolu s jinou cenzovou domácností žily v bytě, jehož uživatelem byl někdo jiný.

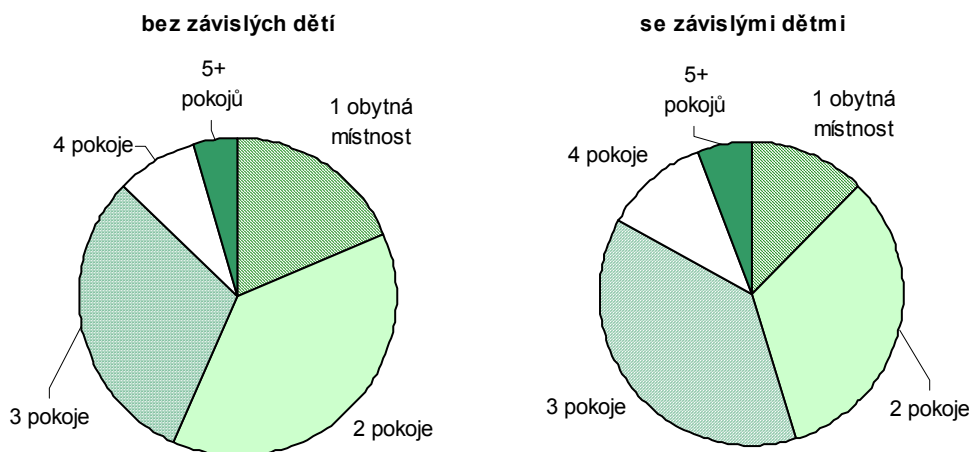
Rodiny bydlící mimo byty byly sečteny většinou v nouzových obydlích, zhruba 30 % bydlelo v rekreačních chatách a chalupách.

Struktura z hlediska dalších jednotlivých osob v domácnosti se neodchylovala od celorepublikového průměru úplných rodin. Přitom podíl domácností bez dalších jednotlivých osob byl mírně vyšší v případě rodin se závislymi dětmi. Ve skupině faktických manželství, kde spolu s párem druha a družky a s jejich dětmi žily v rodině i další osoby, převažovaly případy spolubydlení s jedinou další osobou. U rodin se závislymi dětmi byl touto další osobou většinou jeden z rodičů, u rodin bez dětí jiný příbuzný.

Standard bydlení faktických manželství byl jednoznačně nižší než úroveň bydlení úplných rodin celkem, i než úhrnu všech domácností. V bytech I. kategorie bydlelo necelých 85 % faktických manželství bydlících v bytech, 10 % v bytech II. kategorie. Z hlediska velikosti bytu připadly více než dvě třetiny na byty dvou a třípokojové.

Ve vztahu k velikosti rodiny, resp. k počtu závislých dětí platilo, že se zvyšujícím se počtem dětí v rodině se zhoršovala kvalita bydlení. Zatímco faktická manželství s jediným závislým dítětem bydlela v bytech I. kategorie v 86,5 % případů, rodiny se 4 a více dětmi jen v necelých 58 % případů. Velikost bytu v případě rodin s jedním nebo se dvěma dětmi rostla v souladu se zvyšujícím se počtem dětí. Neplatilo to ale pro nejpočetnější rodiny. Skupina rodin s nejvyšším počtem dětí (byť v absolutním vyjádření málo početná) měla úroveň bydlení výrazně podprůměrnou. Např. téměř pětina rodin se 4 a více dětmi žila v roce 2001 v jednopokojovém bytě. Zastoupení jednopokojových bytů i u faktických manželství s menším počtem dětí nebylo zanedbatelné - překračovalo desetinu jejich počtu.

Faktická manželství podle velikosti bytu k 1. 3. 2001

Podíl rodinných domků v bydlení faktických manželství byl nižší - bydlela v nich necelá třetina těchto rodin. Pro srovnání: z celkového počtu cenzových domácností (tedy domácností všech typů) v České republice žilo k datu sčítání v rodinných domcích 44 % domácností.

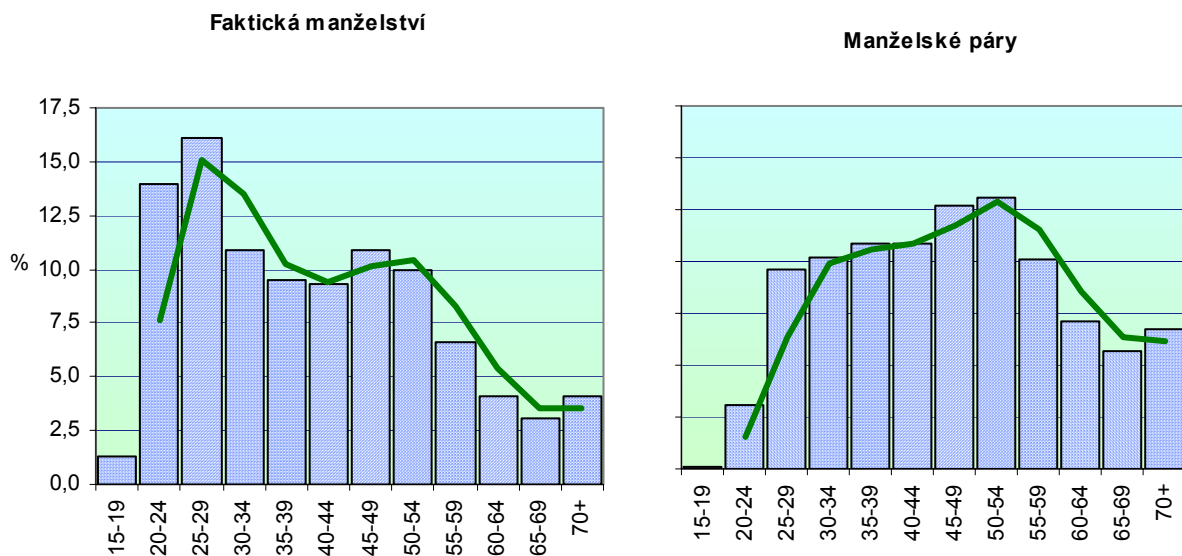
Úroveň vybavenosti domácností vybranými předměty byla u rodin druha a družky všeobecně nižší než u úhrnu všech domácností. Přitom však nebyly významnější rozdíly v hodnotách vybavenosti ve skupinách rodin s různým počtem dětí. Se zvyšujícím se počtem dětí v rodině byla vybavenost domácností zhruba stejná nebo se naopak mírně zvyšovala.

2.5 Porovnání vybraných charakteristik faktických manželství a manželských párů

Výsledky sčítání 2001 umožňují i porovnání faktických manželství a manželských párů - jako dvou typů úplných rodin. Ačkoliv v absolutním vyjádření jsou údaje vzhledem k řádovým rozdílům nesrovnatelné, relativní ukazatele dokumentují některé rozdíly.

Zatímco manželské páry mají svou věkovou strukturu rozloženou v závislosti na biologickém cyklu jedince a zprostředkovaně závisí na věkové struktuře celé populace, faktická manželství - vzhledem k výše popsanému vývoji po roce 1991 - mají věkové rozložení nerovnoměrné.

Věková struktura žen k 1. 3. 2001

Analogicky by vypadalo grafické znázornění věkové struktury mužů - manželů a druhů, pouze by vrcholy sinusoidy byly posunuty o pětiletí k vyšším hodnotám.

Rozdílné věkové struktury ovlivňují do značné míry další charakteristiky, např. vzdělání, ekonomickou aktivitu, průměrný počet dětí v rodinách aj.

Porovnání souhrnných charakteristik je tedy bez eliminace vlivu věkové struktury do určité míry zjednodušující. K hlavním výsledkům takového hrubého srovnání patří:

- ❖ faktická manželství mají ve srovnání s úhrnem manželských párů nižší podíl rodin se závislými dětmi;
- ❖ průměrný počet závislých dětí ve faktických manželstvích činí 0,67, u manželských párů 0,79;
- ❖ podíl dvoučlenných faktických manželství se blíží polovině jejich počtu (48 %); dvou členných manželských párů je zhruba pouhá třetina (34 %);
- ❖ průměrná velikost faktického manželství činila 2,89 osoby, průměrná velikost manželského páru 3,13 osoby;
- ❖ ve vzdělanostní struktuře partnerů ve faktických manželstvích je ve srovnání s manželskými páry nižší zastoupení osob s úplným středním a vysokoškolským vzděláním a vyšší podíly zejména se vzděláním základním;
- ❖ podíl pracujících žen ve faktických manželstvích i v manželských párech je zhruba stejný; více než dvojnásobný je ve faktických manželstvích podíl nezaměstnaných žen a mírně vyšší je podíl žen v domácnosti; nepracující důchodkyně měly u manželských párů zastoupení téměř 29 %, u faktických manželství nedosahovaly ani pětiny jejich počtu;
- ❖ obdobné proporce má zaměstnanost mužů - při zhruba shodném podílu pracujících, je ve faktických manželstvích ve srovnání s manželskými páry vyšší podíl nezaměstnaných a nižší podíl nepracujících důchodců;
- ❖ faktická manželství mají vyšší zastoupení národnostně smíšených svazků než manželské páry.

Z pohledu faktických manželství jsou klíčové věkové skupiny mezi 20 a 29 lety; do tohoto věku spadá největší podíl žen žijících ve faktických manželstvích. Z porovnání takto vymezených mladých rodin - faktických manželství a manželských párů - vyplývají následující závěry resp. rozdíly:

- ❖ více než polovina faktických manželství se ženou ve věku 20 - 29 let je bezdětná, stejně vymezených manželských párů je bezdětných jen 17 %;
- ❖ průměrný počet závislých dětí ve faktických manželstvích s ženou ve věku 20 - 29 let činil 0,74, v rodinách manželských párů 1,26;
- ❖ průměrná velikost faktického manželství se ženou 20-29letou činila 2,78 osoby, průměrná velikost rodiny, jejíž jádro tvořil manželský pár byla 3,31 osoby;
- ❖ ve struktuře podle ekonomické aktivity osoby v čele rodiny byl v mladých faktických manželstvích výrazně vyšší podíl nezaměstnaných - více než 14 %, u manželských párů to bylo necelých 5 %; úměrně tomu byl ve faktických manželstvích nižší podíl pracujících osob;
- ❖ vzdělanostní struktura osoby v čele faktických manželství vykazovala vyšší zastoupení vzdělání základního a nižší podíly u všech ostatních stupňů vzdělání (střední, úplné střední i vysokoškolské).

Oblastí, ve které jsou rozdíly mezi faktickými manželstvími a manželskými páry nejnvýraznější, je oblast bydlení a vybavenosti domácností. Standard bydlení faktických manželství, a to zejména pak rodin se závislými dětmi, je jednoznačně horší než u manželských párů. Týká se to jak kategorie, tak velikosti bytu.

Tab. 11 Bydlení faktických manželství a manželských párů k 1. 3. 2001 (podíly v %)

		Faktická manželství			Manželské páry		
		bez záv. dětí	se záv. dětmi	celkem	bez záv. dětí	se záv. dětmi	celkem
Počet obytných místností							
z	1 obytná místnost	18,4	12,4	16,0	5,3	3,7	4,5
celk	2 pokoje	37,7	32,5	35,6	29,5	20,7	25,4
u	3 pokoje	30,3	37,4	33,2	40,0	44,1	41,9
	4 pokoje	8,4	10,9	9,4	14,8	17,8	16,2
	5+ pokojů	4,4	5,9	5,0	10,1	13,3	11,6
Kategorie bytu							
z	I. kategorie	85,9	83,3	84,8	91,0	93,4	92,1
celk	II. kategorie	9,3	11,3	10,1	6,9	5,2	6,1
u	III. kategorie	2,3	2,6	2,4	1,3	0,8	1,1
	IV. kategorie	1,9	2,0	1,9	0,5	0,3	0,5

Bydlení v jediné obytné místnosti bylo v roce 2001 realitou pro téměř 20 tisíc rodin tvořených druhem a družkou, z toho téměř třetinu tvořily rodiny se závislými dětmi. Nejvyšší podíl bydlení v jediné obytné místnosti byl ale u faktických manželství bez závislých dětí. Z nich potom největší část tvořila nejmladší partnerská soužití s věkem partnerů do 29 let. Lze proto předpokládat, že rozhodnutí o vytvoření partnerského svazku a společném bydlení bylo rozhodujícím motivačním stimulem a faktická soužití vznikala i při nepřilíš dobrých výchozích podmínkách bydlení.

Údaje o druhu domu a právním důvodu užívání bytu dokumentují zcela jednoznačně skutečnost, že faktická manželství upřednostňují bydlení v bytech nájemních nebo družstevních, zatímco u manželských párů převažují vlastnické formy bydlení.

Zatímco manželské páry bydlí ve více než polovině případů v rodinných domech, z faktických manželství bydlí v rodinných domech jen třetina. S tím koresponduje struktura bydlení podle právního důvodu užívání bytu. Byt ve vlastním domě (většinou v rodinném domku) nebo byt v osobním vlastnictví mělo v roce 2001 téměř 55 % manželských párů, ale pouze necelých 38 % faktických manželství. V bytech nájemních bydlelo 22 % rodin manželů a téměř 40 % faktických manželství.

Tab. 12 Faktická manželství a manželské páry podle právního důvodu užívání bytu k 1. 3. 2001

Právní důvod užívání bytu	Faktická manželství			Manželské páry		
	celkem	s dětmi	bez dětí	celkem	s dětmi	bez dětí
Byt ve vlastním domě	32 955	12 758	20 197	978 989	437 192	541 797
Byt v osobním vlastnictví	13 794	4 781	9 013	228 833	94 217	134 616
Byt nájemní /vč. LBD/	49 279	21 976	27 303	494 984	249 985	244 999
Byt člena bytového družstva	17 930	7 227	10 703	314 115	165 454	148 661
Byt člena družstva nájemců	2 889	947	1 942	52 310	21 679	30 631
Ostatní	7 679	3 407	4 272	133 958	68 207	65 751
Celkem	124 526	51 096	73 430	2 203 189	1 036 734	1 166 455

Faktická manželství častěji než manželské páry bydlí spolu s jinou cenzovou domácností. Neplatí to ale pro nejmladší páry, které bydlí v případě neformálních svazků častěji samy než mladé rodiny manželů. Hlavním motivem vzniku mladých partnerských svazků de facto je tedy snaha osamostatnit se nejen ve smyslu vzniku rodiny, ale i jako samostatně bydlící domácnost.

Podíl faktických manželství, která v roce 2001 bydlela spolu s jinou cenzovou domácností, činil 16,1 % z jejich úhrnného počtu, spolubydlících manželských párů bylo 13,6 %.

Výrazně rozdílné bylo složení spolubydlících domácností podle vztahu osoby v čele rodiny k užívateli bytu. Faktická manželství v menší míře než manželské páry - konkrétně v 55 % případů - byla uživatelem bytu. Zhruba pětina pak bydlela u rodičů či rodiče a další pětina v bytech, jejichž užívatel byla cizí osoba (tedy bez příbuzenských vztahů). U manželských párů bydlících spolu s jinou cenzovou domácností byly téměř dvě třetiny rodin samy uživatelem bytu a téměř třetina bydlela v bytech u příbuzných, případně u rodičů. Zcela zanedbatelný byl podíl bydlení v bytě, jehož užívatel byla cizí osoba.

Tab. 13 Bydlení faktických manželství a manželských párů s jinou domácností k 1. 3. 2001

	Faktická manželství			Manželské páry		
	bez záv. dětí	s záv. dětmi	celkem	bez záv. dětí	s záv. dětmi	celkem
Bydlící v bytech	73 430	51 096	124 526	1 166 455	1 036 734	2 203 189
z toho						
v bytě 2+ CD	11 405	8 683	20 088	175 604	124 829	300 433
vztah osoby v čele k uživateli bytu						
uživatel bytu, manžel, druh	6 664	4 408	11 072	137 310	59 922	197 232
dítě	1 856	1 954	3 810	7 731	29 547	37 278
jiný příbuzný	682	586	1 268	28 757	32 793	61 550
cizí osoba	2 203	1 735	3 938	1 806	2 567	4 373

Složení rodin z hlediska dalších jednotlivých osob, které by byly součástí rodiny, bylo u faktických manželství i manželských párů obdobné. Většina rodin byla tvořena pouze partnerským resp. manželským párem a případně jejich dětmi. Pouze u 3,5 % faktických manželství resp. 3,9 % manželských párů byla součástí domácnosti i jedna další osoba a u minimálního podílu rodin (0,3 resp. 0,1 %) byly součástí domácnosti dvě či více dalších osob.